

Meie 2026.07.07 nr SoM-2c

Tähelepanekud ministeeriumi vastusest (märgukiri kommunikatsiooni ja järjekorra kohta)

Märgime, et koordineerijate tiimis (ehk tuumiktiimis) on 5 liiget ning et otsused langetatakse konsensuspõhiselt. info@girlkisser.gay postiaadress kuulub tervele tiimile ühiselt.

Nelisada kolm inimest olid palunud teil ühises kirjas vastata kogukonna küsimustele, sealhulgas enesetapuohu põhjustavate mitmeaastaste ooteaegade kohta ning enesemäärusõiguse kasutamisel ja tervishoiuteenuste saamisel ilmselge diskrimineerimise kohta. **Nad ootavad jätkuvalt teie vastust.** Me ei ole nõus esitatud väitega, et küsimustele vastamine ei ole mõistlikult võimalik või võtaks liiga palju aega. Kogukond ei anna alla enda põhiõiguste kaitsmisel ning meie arvates palju rohkem aega kulub kogukonna murede sisulisele ignoreerimisele ja katsetele kogukonda rahustada.

Me peame tähtsaks, et ministeerium mõistaks, kui halb olukord tegelikult on. Olles kogukonna liikmed ja olles kogukonnaga väga tihedas ja lähedases kontaktis, märkame selle kohta järgmist:

1. Transfem inimestest umbes pool alustab hormoonravi ilma komisjoni vastuvõtuta või enne komisjoni vastuvõttu. Mõned ostavad hormoonid internetist ilma retseptita.
2. Inimesed, kellel on komisjonile mingit austust, on kogukonna seas sügavas vähemuses. Enamuses on inimesed, kelle arvates komisjon tegeleb sihipärase piinamisega ja komisjoniliikmed peavad selle eest vastutama.
3. Mõned transinimesed loobuvad piirangute tõttu üldse komisjoni läbimisest.

Selle taustal ei saa ministeerium kogukonda petta põhjendamatute mitteperformatiivsete väidetega, nagu mõistab ministeerium pöördujate frustratsiooni või et trans+ inimesi puudutavates küsimustes lähtub ta LGBT+ inimeste õigustest. Me näeme, et sellised ebasiirased väited frustreerivad inimesi veelgi. Me peame seda kahetsusväärseks ning ei pea seda edasiviivaks. Väide, et „püüab AEK oma võimekuse piires aidata transinimestel realiseerida oma õiguseid” on meie hinnangul eriti vihasav. Komisjon ei ole mingi transinimeste kangelane. Komisjoni üleolev suhtumine on kogukonnale (sh meile) äärmiselt ebameeldiv.

Ministeeriumi vastuses sisaldub peidetud õlgmehe (*strawman*) argument. Kirjutate, et „AEK liikmed on rõhutanud, et teevad kõik otsused täie vastutuse ja põhjalikkusega” ning siis võtate endalt vastutuse maha üteldes, et „Sotsiaalministeerium ei sekku arstide erialastesse otsustesse ja ei oma selleks pädevust ega õigust”. Meie teada ei olnud ministeeriumilt kunagi palutud komisjoni otsuseid soolise ebakõla (mitte)tuvastamise kohta muuta ega nendesse sekkuda. Selline õlgmehe taktika ei ole meie arvates eriti produktiivne.

Väide, et AEK lähtub oma otsustes hetke parimast teaduspõhisest teadmisest, on naeruväärselt vale. Komisjon kasutab rutiinselt solvavaid ja ammu vananenud väljendeid, nagu „naine meheks”, „sotsiaalne adaptatsioon on alanud” jne. Nõue soolise ebakõla tuvastamise kohta otsuse saamiseks eelnevalt pöörduda psühhiaatri poole (F64.0 saamiseks), mida komisjon omavoliliselt kehtestas, on sügavalt alavääristav ning läheb vastuollu WHO üleilmse käsitlesega, et transsoolisus ei ole vaimne haigus. Irooniliselt AEK viitas oma arvamuses uuele määrusele täpselt samale WHO lehele. Komisjon ignoreerib jätkuvalt demonstratiivselt mittebinaarsete inimeste ja teismeliste transinimeste olemasolu ning ei austa pöördujate eraelu. Düsfooriat peetakse soomarkeri muutmise eelduseks, kuigi kaasaegses meditsiiniteaduses ei ole see isegi hormoonasendusravi eeldus. Hetke parima teaduspõhise teadmise kohaselt ei vaja täiskasvanu hormoonasendusravi saamiseks üldse mingeid konsiiliume, kui ta ise neid ei soovi. WPATH SOC-8-is on kõik hästi lahti seletatud ning see on avalik info. SoM-1a käsitleb need teemad väga põhjalikult ning teie vastusest jääb mulje, et ministeeriumi ametnikud ei olnud selle enne vastuse koostamist tähelepanelikult läbi loetud.

Oleme nagu ka kogukond laiemalt juba eelnevalt uuest määrusest teadlik. Väide, et „püüti kehtivate seaduste piires maksimaalselt lihtsustada soo andmete muutmist” ei vasta tõele. Tegelikult püüti eemaldada ministri käskkirja nõuet ja ajakohastada keelekasutust. Kogemata tekitati olukorda, kus määrus enam ei sisalda volitusnormi ületavat ja meie hinnangul põhiseadusvastast keeldu hormoonraviks transsoolistele inimestele, kes komisjoni ei läbinud, aga samal ajal diskrimineeriv praktika on jätkuvalt selline, nagu poleks selles aspektis midagi muutunud.

Inimesi, kes ootavad teist vastuvõttu, saab väga lihtsalt järjekorrast lahti. Nad tegelikult juba said otsuseid „transseksualismi esinemise kohta”, teisisõnu soolise ebakõla tuvastamise kohta – vt sotsiaalministri 07.05.1999 määruse nr 32 lg 3 sõnastust. Kehtiva määruse (sotsiaalministri 25.08.2025 määruse nr 42) järgi otsus soolise ebakõla tuvastamise kohta on sama otsus, mis on aluseks soo andmete muutmiseks rahvastikuregistris – vt uue määruse § 4 lg 1. See, et varasemalt inimesed olid mõttetult ootejärjekorras kannatanud, ei õigusta, et inimesed peaksid kannatama ka edaspidi. Palume ministeeriumil tunnistada, et see on seesama otsus; või vähemalt paluda komisjonil veidi pingutada ja vormistada uued otsused kaheminutiliste vastuvõttudega veebi teel. Teise sisulise vastuvõtu korraldamiseks nendele inimestele puudub õigustatud eesmärk; mingit sisulist otsustamist ei ole selles olukorras vaja. Usume, et lahenduse leidmine on lihtsam, kui inimeste kahjunõuetega tegelemine (vt uut Voliniku arvamust). Selles tekstilõigus esitatud ettepaneku kohta soovime ministeeriumilt sisulist vastust.

Selle kõrval aga kindlasti soovime jagada ka järgmist...

Täname ministeeriumi kutse eest kohtuda ning meid puudutavaid teemasid arutada. Ootame elevusega kohtumist, et jõuda üksmeelele edasiste muudatuste ajakavas. Me ootame ja anname endast parima, et see kohtumine oleks lugupidav ja produktiivne. Tervitame ka trans+ inimeste õiguste eest seisvate ühingute kaasamist arutelusse.

Ettepanek sobiva aja osas tuleb eraldi kirjas augusti alguses.

Lugupidamisega
 tuumiktiim